అరవిందబాబు జయిలు డయరీ

(అముద్రితము)

['గౌతమశాక్యముని జన్మదినము భారతదేశమునకు దుర్దినము—బౌద్ధుడు భారతీయులకు దయాదృష్టినిచ్చి వారిని నపుంసకులనుగా చేసినాడు—శృంగారమును సాహిత్యమున ప్రధానాంగముగ భావించి మనదేశము తప్పుత్రోవపట్టినది.' అని ఈ వ్యాసమున దేశపాండే అనుచున్నాడు. సావకాశమున చదివి ఈ విషయములు చర్చింపదగియున్నవి. కార్యక్షేత్రమున, కావ్యక్షేత్రమున పూర్తియగు మార్పు వచ్చినగాని భారతదేశమునకు ముక్తిలేదా ?]

ప్రాతఃకాలపు సంధ్యావందనము, అగ్నిహోత్రము అయినవెనుక వాగదిమూలు వసారాలో కంబళిపఱచుకొని కూర్చున్నాను. ఇంతలోనే దేశపాండే వచ్చినాడు. అతనివెనుకనే మోహనలాలు.

నేను:—ఏమి నేడింతతొందర?

దేశపాండే:—రాత్రి నిద్రయే పట్టలేదు.

నేను:—కూరుచుండుడు. ఎందుకలన?

దేశపాండే మోహనలాలులు నాప్రక్కగా కంబళిమీద కూర్చున్నారు.

మోహనలాలు నవ్వి అన్నాడు:—ఏమిచెప్పను? జపానికి బుద్ధిలేదు. వానినిమించిన అవస్థ్యము వేయుచున్నది.

నేను:—సరే, నిన్నటి చర్చకాక, నీవు చక్కని విషయమెత్తినావు. అన్నివిషయములు నా కిష్టములేక పోయినను నీ యుద్దేశాలు వినవలెనని యున్నది.

మోహనలాలు:—ఆవును. తప్పక చెప్పండి.

దేశపాండే:—అందుకే నేను వచ్చినాను. నేను అనుచున్నాను—గట్టిగ అనుచున్నాను. ఏనాడు భారతదేశంలో గౌతమశాక్యముని జన్మించినాడో ఆనాడే భారతవర్షపు అదృష్టము బ్రద్దలయినది. భారతవర్షమునకది చాల దుర్దినము.

నేను అదరిపడ్డాను:—ఎందుకని?

దేశపాండే:—ఎందుకనియా? అతడు భారతనాగరకతలో క్షత్రియుడయియుండి యొక సేవమునో వృత్తికి ప్రాధాన్యమిచ్చినాడు. దానివల్లనే ఈదేశము ఈజనులు ఇంతవరకు బాధపడుచున్నారు.

నేను:—ఎట్లు? నీ యుద్దేశము స్పష్టముగా చెప్పు.

దేశపాండే:—నా యుద్దేశమిది దయాధర్మములు. జినతీర్థంకరులు, బుద్ధుడు ప్రచారముచేసిన దయాధర్మములు దేశములో పిరికితనముగ వ్యాపింపజేసినవి. భయమునకు, పిరికితనమునకు, హృదయదౌర్బల్యమునకు ధర్మమనెడి చక్కని రూపమొసగి, దేశజీవనమునకు ప్రాణమువంటిశక్తిని, భావమును నాశముచేసినారు. నాకు క్షత్రియధర్మమన్న నిష్టము. కళింగయుద్ధములో అశోకుడు హాహాకారములు వినుచు, ఏడ్చుచున్న కొందరు సైనికులనుజూచి యుద్ధమునావశ్యకమని, నింద్యమని, త్యాజ్యమని నిశ్చయించినాడు. దయాధర్మమునకు, బౌద్ధధర్మమునకు దాసుడైపోయినాడు. కొంచెము ఆలోచించండి ఇది దేశదృష్టిలో నెంత భయంకరమైన ప్రమాదమో! యుద్ధము......

దేశపాండే తన సంభాషణమును సాగించుచునే యున్నాడు. కాని నామిత్రుడు మోహనలాలు-మధ్యమధ్య ప్రశ్నలడుగు స్వభావముగలవాడు—పలికినాడు.

'పాండే! కొంచెమాగు. నే నొకమాట అడుగవలసియున్నది. నీవు యుద్ధమును యుద్ధవిద్యను దేశజీవితమునకు ప్రాణమనుచున్నావు. ఈ సిద్ధాంతము ననుసరించియే యూరపు వినాశమార్గమున పోవుచున్నదని, ఈ

సిద్ధాంతమునమసరించి ఎప్పుడోయొకనాడు అక్కడి సమస్తజాతులు, వాని సంపూర్ణనాగరకత నాశమగునని నీకు తోచుటలేదా? భారతదేశమింకను బ్రతికియున్నది.'

దేశపాండేముఖము ఎఱ్ఱనైనది. తనచోటున దృఢముగా కూర్చుండెను.

అతడన్నాడు:—భారతము బ్రతికియున్నది! భారతము బ్రతికియున్నది!! దాని బ్రదుకుమీద నీకు అభిమానమున్నది.

ఇట్లనుచు దేశపాండే తనచేతిలోని పుస్తకము నేలపై విసరికొట్టెను.

మరల నతడు:—'ఏమిటి? భారతము బ్రతికియున్నది? ఎక్కడ! దేనిలో ప్రాణమున్నదో, చైతన్యమున్నదో, ఆత్మాభిమానమున్నదో నొప్పించినచో నేది అదిరిపడునో, దేనిని దూషించినచో పోరాటమునకు నడుముకట్టునో అది బ్రదికియున్నట్లు. కాని దేనిలో జీవితమునకు ఉన్నతికి పూనిక లేదో, ఏది పరరాష్ట్రముల కాలితాపులు పెక్కులుతినియు లేనలేదో, అది బ్రతికియున్నట్లు చెప్పుదుమా? దానియెడల నభిమానమా? ముక్కు-మూసికొని చావవలసినది. జీవితము పశ్చిమరాష్ట్రములలో నున్నది. జర్మనీలో జీవితమున్నది. నీవు పశ్చిమరాష్ట్రమున బ్రదుకుచూడలేదు. నేను బర్లినులో నున్నప్పుడు, ఏమిచెప్పను! నీకు జర్మనీ జీవనశక్తిని కొంత చూపుచువచ్చితిని.

కడచిన యిరువది సంవత్సరములలో జర్మనీకి ఏయే యాపదలు కలిగినవో, అదియే కష్టముల నెదుర్కొన్నదో ఆ యాపదలు చైనా, భారతము, పారసీకము మున్నగు తూర్పురాష్ట్రములకే కలిగియున్నచో నవి నేటికి లేకుండపోయియుండును. వెన్నటి మహాయుద్ధములో జర్మనీ యొక్కటే నాల్గున్నర సంవత్సరములదాక జాగ్రత్తగ తయారుచేసిన సమస్తప్రపంచ సైన్యములతో డీకొన్నది.

ఈ యుద్ధములో ధనము, జనము ఎంత బలియైనదో యెల్లరకు దెలియును. దాని కీయుద్ధమునకు ప్రతిదినము ఏడున్నరకోట్ల రూపాయలు ఖర్చుపెట్టవలసి వచ్చినది. దాని నోడింపవలయునను పట్టుదలతో నెదిరి రాష్ట్రములు చేయని యెత్తులులేవు. చివరకా యుద్ధమున జర్మనీ యోడిపోయినది. ఆగురుకు ఫలముగా పడమటి ప్రష్యా, ప్రోసెను, డేన్జిగు, ఆలసేసు, లోరేను మున్నగు ప్రాంతములు దానిచేతినుండి జారిపోయినవి. వానితోబాటు దాని వ్యాపారమంతయు పాడయిపోయినది.

జర్మనీవారు తమ యధినివేశములందు వ్యాపారమున పెట్టిన 160 కోట్ల రూపాయలు, వ్యాపారపు నావలు, లక్షలకొలది విలువచేయు గొర్గు, రైలుపట్టాలు, యంత్రములు, మందులు, శస్త్రములు లోబఱచుకొన్నారు. 80కోట్ల రూకల యంత్రసామగ్రి పాడుచేసినదని దాని సామానంతయును గెలిచినవారములో లాగుకొన్నారు. 700కోట్ల రూపాయలరొక్కము దానినుండి గుంజుకొన్నారు. జర్మనీకి అధినివేశములు పోవుటవలన 1600కోట్లు నష్టమయింది. యుద్ధము చేయుటకు 2400 కోట్లు తాను ఖర్చుచేయవలసివచ్చెను. అయినను 20 సంవత్సరములలో నది యీ సమస్త కష్టనష్టములను పౌరుషముతో గడవగల్గినది.

భారతమునకేమి కష్టముగలిగినది? మహమ్మదు గజనీగోరీల యాక్రమణము నీవు చెప్పవచ్చును. కాని యెదుట నిది యెంతపాటిది? భారతమునకు ప్రాణమే యున్నచో నిరువది సంవత్సరములలో నా లోటును కూడ దీసికొనునది. వేయిసంవత్సరములదాక నలిగి నలిగి కృశింపనక్కరలేదు.

పాండే దారి తొలగిపోయినాడు. అప్పుడు నేనన్నాను.

'అసలు విషయముపోయినది. గౌతమబుద్ధుని విషయము మొదలుపెట్టి, యుద్ధములోనికి పోదలచి, జర్మనీమీదికి పోయినావు. మరల అసలు విషయములోనికిరా.'

దేశపాండే:—అవును, నేను యుద్ధవిషయము చెప్పుచున్నాను. క్షాత్రధర్మమే ప్రధానధర్మమని నా దృఢనిశ్చయము. దీనిని కుశలతాపూర్వకముగ పాలించిననే బ్రాహ్మణధర్మము, వైశ్యధర్మము, శూద్రధర్మము

కెజకేరగలవు. ఈ ధర్మమును నిరాకరించినచో బ్రాహ్మణుడు బ్రాహ్మణుడు కాడు. వైశ్యుడు వైశ్యుడు కాడు. అందరు శూద్రులే. శూద్రులైనను కూటికి కఱవే. పశ్చిమరాష్ట్రములలో కూడ నిటువంటి కష్టము ధర్మమురూపముతో కలిగినది. అక్కడ యేసుక్రీస్తు జన్మించినాడు. ఈయనయు బౌద్ధధర్మమువలెనే దయా ధర్మము ప్రచారముచేసినాడు. ఎవడైన నొక చెంపను కొట్టినచో రెండవచెంపనిమ్మని చెప్పియుండెను.

'పాశ్చాత్యదేశములు క్రైస్తవమతమును స్వీకరించినవి. కాని దాని విషభాగమును గాదు. క్రైస్తవ దేశములు క్రీస్తుధర్మము నవలంబించియుండినయెడల తమ సైన్యములను కట్టిపెట్టములు చేసికొనజాలవు. ఇంత యభివృద్ధిని పొందియుండవు. అవియు భారత, చైనాలవలె నెవరో యొకరాజ్యాక్రింద నుండునవి. కనుక నా యభిప్రాయమేమనగా హిందూదేశమున నూతనయుగములో క్షత్రియధర్మప్రధానమైనమతము ప్రచారము కావలయును. బౌద్ధమతమువలన గలిగిన నపుంసకత్వము ఈ జాతినుండి తీసివేయవలయును.

దేశపాండే పూనికగా కూర్చున్నాడు. చాల పట్టుదలతో మాటలాడసాగెను. అతడన్నాడు.

'రెండవవిషయము దయాధర్మములు వ్యక్తిగత రూపముగా పాటించవలసియున్న చెంతయున్నను సంతోషమే. కాని దేశదృష్టితో జూచినచో మిగుల హానికరము, భయంకరము.'

మోహనలాలు అన్నాడు:—'అదెట్లా?'

దేశపాండే: 'ఒకయూరు ముందు దశనుగలదను కొండి. వచ్చిన బిచ్చగాండ్లందరికి అంట అన్నము దొరకును. రోగులకందరికి చికిత్సలు వారు చేయుదురు. ఇంటి గడ్డివాము దివ్యాన్నములను సంపాదించుకొనగలరు ఆ యూరిలో. ఒక్కనయా పైసను, చావనున్న యూపులను వారు చక్కగ మేపుదురు. భారతదేశములోనున్న నన్ని యూళ్ళు ఇట్లు దయా పద్ధతి ననుకరించినచో చివరకేమగును? దేశములోనున్న ధనమంతయు తెలివితక్కువ వారిక్రింద, అనారోగ్యుల క్రింద ఖర్చయిపోవును.

అప్పుడు ప్రోత్సాహము దేనికి కలుగును? తెలివి తక్కువకు అనారోగ్యతకు. పోషకపోషకులను, పనికిరాని వారిని పోషించుచు కూర్చున్నచో దేశమునకేమి లాభము? అనారోగ్యకరమైనమలను అక్కఱపెట్టినవారి యెడల, అనవ్యర్థరోగపీడితులయెడల, బాలకను లొంబడుకొనక పొట్టను చెడగొట్టుకొని గ్రహాణి తెచ్చుకొన్నవారియెడల, మద్యపానము, వ్యభిచారము, స్వేచ్ఛాచరణముల మూలమున క్షయరోగమును గొని కొన్నవారియెడల సానుభూతి యొందుటకు జాపవలయును? వారిక్రింద నొక్కదమ్మిడీ యయిన నేల ఖర్చు పెట్టవలయును? వీరు దయకు పాత్రులు గారు. అట్టివారి నా దేశములో కాపాడినను వారివలన లాభమేమియుండును? ఎప్పుడైన దేశముపై పరదేశీయులు దాడియెత్తి వచ్చినచో నప్పుడు వీరెల్లరు కడుపునొక్కుకొనుచు, తల పట్టుకొనుచు 'మా యారోగ్యము సరిగాలేదు. మేము లేవలేము' అందురు. దేశ సాధారణస్వాస్థ్య క్రమమువందున్నచో దేశసంతతిసంతతిని పాడుచేయుదురు. ఏమనగా వీరిపిల్లలు దుర్బలులు, రోగులు, దుర్మార్గులు అగుదురు. మీరు వినలేదా జర్మనీలో హిట్లరు రోగులను బలహీనులను నపుంసకులుగ జేసివైచినాడు. ఎందుచేత? పనికిరాని నేదైన, అన్నము మేపవలయు నన్నచో ముందుగొడ్డుమందరి మేలుకూడ లాగివేయవలయును. కుక్కలకు పంజరములు పెట్టుచుండువారిని జూచిన నాకు నవ్వువచ్చుచుండును. అట్టి పిల్లికుక్కలను పోయించినిపెంచినను ప్రయోజనమేమి? కనుక ఈ దయాపద్ధతి దేశదృష్టితో అనర్థులను బ్రతికించుటకు సహాయపడుచున్నది. దయాపద్ధతిని వదలివైచి అహింసా పద్ధతిని స్వీకరించినచో అనగా కుశలులకే సహాయము చేసినచో కొద్దిదినములలోనే మనదేశము బలవంతులు, ఆరోగ్యులు, ధీరులు, వీరులు అగు స్త్రీపురుషులతో నిండిపోవును. బలహీనులు, తెలివితక్కువ సిద్ధమ్ములు, పనికిరాని జీవచ్ఛవులు, రోగిష్టులు ఒక్కతరములో పీడ వదలిపోవుదురు. ఈ కఠినపరీక్షలో నిలచినవారు దృఢకాయులు, బలవంతులు, వీరులు.

దేశపాండే ముఖమునపై అకస్మాత్తుగా—ఆకార

ణముగా లేతవయస్సు ప్రసవించినది. అతడు సాగించినాడు.

నేను మీకొక కథ చెప్పెదను. సహాయనిరాకరణోద్యమములోనికి రాకముందు నేనొకపట్టణములో డిస్ట్రిక్టుఇంజనీరుగ నుంటిని. అప్పటి వరకు సరకారువారొకవంతెన కట్టించుచుండిరి. నేనును ఇన్చార్జిగా నున్నాను. నా కింద నున్నట్టి ఓవర్సీయర్లు కావలసివచ్చినారు. వార్తాపత్రికలలో ప్రకటించినాము. దరఖాస్తులు చాలవచ్చినవి. ఎవరిని తీసికొనవలయునో నిర్ణయింపవలసినది నేను. చలికాలము. ఒకనాడు ఉదయమున తేనీరుత్రాగి నా వరాండాయందు చిన్నబల్లవేసికొని కొన్ని కాగితములు చూచుకొనుచుంటిని. ఇంతలో నా సేవకుడు వచ్చి 'ఎవరో పెద్దమనుష్యుడు తమ దర్శనమునకు వచ్చినాడు' అని చెప్పెను. రమ్మని కబురంపితిని. ఒకనవయువకుడు షరాయి, కోటు మొదలగునవి టీకుగా వేసికొని వేగము నాయొద్దకువచ్చి మిక్కిలి వంగివంగి నమస్కారముచేసి చేతులుజోడించుకొని నిలువబడి పలికెను. 'అయ్యా! నా పేరు సంతరాము. నేను మిక్కిలి బీదవాడను.'

'అతని యుద్దేశము నాకు తెలియలేదు. నేనున్నాను. సరే! చెప్పండి. మీరెందుకు వచ్చినారు?'

అనియన్నాడు. 'నేను...స్కూలులో ఓవర్సీయర్ పరీక్షకు చదివినాను. అయినను నాభార్య అప్పుడు ప్రసవించి చనిపోవుటవలన నేను పరీక్షమాత్రము ఇయ్యలేదు. నా తండ్రికూడ చనిపోయినాడు. నేను భుక్తికి కూడ జరుగకుండనున్నాను. తమరు దయతలచినచో తామే భోజనముపెట్టినవారగుదురు. పిల్లలు తమ పేరు చెప్పుకొని బ్రదుకుదురు.

'నే నప్పుడేమియో నాలుగుమాటలుచెప్పి అతని నవతలికి పంపినాను. అప్పుడు నామనస్సులో నాలోచనలు కలిగినవి. హిందూజాతి స్వభావ మెంత విచిత్రమైనది. నాకు కావలసినది ఓవర్సీయరు, అతడు వంతెన కట్టుబడిలో నాకు కుడిబుజముగా నుండవలెను. వంతెనయో ఎంతపెద్ద వరదవచ్చినను చలింపరాదు. మిక్కిలి బరువుగల రైలుబండి - ఇంజను వెళ్ళినను కదలకూడదు. కాని యీతడువచ్చి తన బీదతనమును చెప్పుకొనసాగినాడు.

'సామాన్యహిందువు ఒక బీదవానికి సహాయము చేయవలయునని దయాతిరేకముతో సంతరాము నుద్యోగములో చేర్చుకొనును. దేశదృష్టితో నీ యాలోచన యెంత హానికరమో, ప్రాణఘాతుకమో మనకు తెలియును నేనొకసేనానాయకు డనుకొనుడు. జపానులు మనదేశము నాక్రమించినారు. వారి నెదుర్కొనవలసిన దేశము నా కాజ్ఞాపించెనని యనుకొనుడు. నేనప్పుడు సిపాయీలను చేర్చుకొనుటకు ప్రకటన చేయుదును అనుకొనుము. తుపాకులు, మందులు కొందును. భోజనపదార్థములుకూడ తెప్పించుచున్నాను. అప్పుడు నాయొద్ద కొకసజ్జనుడువచ్చి 'అయ్యా నేను బీదవాడను, నాతండ్రి చనిపోయినాడు. నా పినతండ్రిని పెద్దపులి తినివేసినది. నాతల్లి గంగలో పడిపోయినది. ఆసైనికాహారముచేర్చు నుద్యోగము నాకిచ్చినయెడల నన్ను మీరు రక్షించినట్లు.' అని ప్రార్థించును. నేను దయాశీలుడనై యిటువంటివారికి నే అన్ని పనులలోను నియమించినచో నే నెంత మంది సేనానాయకుడనో బాగుగ ప్రకటమగును గాదా!

కనుక నే దయాపద్ధతి జాతీయదృష్టితో నింద్యము. ప్రావీణ్యమునకే గౌరవముండవలయును'

బయట వాకిలియొద్ద కొంచెము చప్పుడయినది. రైలు సూపరింటెండెంటు వచ్చువేళ. పాండే తనగదికి వెళ్ళినాడు. మోహనలాలు తనగదికి వెళ్ళిపోయినాడు. నేను పాండే చెప్పిన విషయము నాలోచించుచునే యుంటిని. నవీనయుగమునకు నూతన ధర్మముండవలయునన్నట్లే నాకు తోచినది. అనగా ఈ నూతన ధర్మము మన ప్రాచీనమత, నాగరకతల యుత్తమ సిద్ధాంతములను త్రోసి రాజనవలెనని కాదు. అటులే యయినచో నది వార్తాపత్రికల కందము నొడగూర్పవచ్చును. సభారంగముల ప్రతిధ్వనింపవచ్చును. కాని దేశమెప్పుడును దానిని స్వీకరింపదు.

నూతనధర్మమనగా మీ యుద్దేశమేమి! భారతీయులు తమ ప్రాచీనార్యధర్మమును, తమ కుటుంబ

పద్ధతిని, తమ యునిఫారములను, తినుత్రావు పద్ధతులను, జీవనాదర్శమును కాలదన్ని, వానికి వ్యతిరేకపద్ధతులను గ్రహించి మద్యమాంసము లిష్టమువచ్చినట్లుపయోగించుచు జీవనమును విషయసుఖములకొఱకు వినియోగింపవలయుననియా? లేక కన్నులు మిరుమిట్లుగొలుపు పాశ్చాత్యనాగరకతను అవలంబించి మన దేశజీవనమున నూతనాధ్యాయమును ప్రారంభింపవలయుననియా? అని మీరడుగవచ్చును. ఇందులకు నా ప్రత్యుత్తరము 'అవును, కాదు.'

పాశ్చాత్యనాగరకతయన్న కొందరు బూతులాడెదరు. పశ్చిమము సర్వము శ్రేష్ఠమే యనువారి భావము వలెనదియు నసుచితమే యగును. పాశ్చాత్యులయందు లక్ష దుర్గుణములున్నను వారియం దొక్క గుణము కలదని మనమంగీకరింపక తప్పదు. ప్రాచ్యనాగరకతను వారు జీవనసంగ్రామమునందు నీచముగ జేసివైచినారు. మనపై వారి కధికారమున్నది. మన యిహలోకయాత్ర కంటె వారి యిహలోకయాత్ర యధికసుఖవంతము. కాన నా పశ్చిమనాగరికతను మనము నిందలాడుటలో నర్థములేదు. కనుక మనము నూతనధర్మము నాలోచించునపుడు వృథాభిమాన - దురభిమానములను విడిచిపెట్టి దోషమును నిరాకరించుచు గుణమును గ్రహింపవలయును.

యుద్ధవిద్య విషయమున నేను దేశపాండేతో నేకీభవింపజాలను. నే నహింసానురక్తుడను. మనుష్యమాత్రుడు జీవింపవలయునన్నచో భావియుద్ధము క్రియారూపముగగాక యహింసారూపముగ నుండవలయును. కాని మనమొక ఘోరప్రమాదమున నున్నాము. సాంఘికజీవనమును, సాంఘికప్రవృత్తులను చక్కబెట్టకున్నను మనవ్యక్తిగతజీవనమును ఆదర్శరూపముగ గడపుకొనగలమని మనతలంపు. అంతర్ముఖులమై ఆచరణమున సత్య - అహింసలను, యమనియమములను పాలించుచున్నచో సాంఘికపవిత్రతను, దేశస్థితిగతులను విచారింపకపోయినను చక్కగ జీవింపగలమని మన యుద్దేశము. ఇదియే మన యధఃపతనమునకు గారణము. మన యౌన్నత్యమార్గమునకిదియే బాధకము.

చారిత్రికోదాహరణములతో నా యభిప్రాయమును స్పష్టపఱతును. క్రీ.శ. ౧౨వ శతాబ్దినుండి మనము పడిపోవుచున్నను వ్యక్తిరూపమున నేము వీరులము, అదియేచాలును అని తలంచియుంటిమి. ప్రపంచమున యుద్ధకళ యెట్లభివృద్ధి నొందుచున్నదో మనము గమనింపవచ్చును; గమనింపక పోవచ్చును. వ్యక్తిగత శక్తిగాక, యంతటి మహత్త్వమైనది నిర్మాణశక్తియు గలదని మనమూహింపజాలేదు. మనదేశ మింతవఱకును దానిని గమనింపజాలేదు. ముసల్మానులచేతిలో రాజపుత్రులోడిపోవుటకిదియే మూలము. పృథ్వీచక్రవర్తి వీరత్వమున నెవ్వరికిని వెనుదీయడు. అతని సైనికులను ఎవ్వరికంటెను తక్కువ శూరులుగారు. కాని వారు తమ యుద్ధకళయందున్న దోషమునుగాని, ప్రపంచమున యుద్ధకళయందున్న యభివృద్ధిగాని చూడలేదు. తమ బాహుబలముమీద వారికి విశ్వాసము గలదు. వారు భారతదేశపు సామూహికశక్తి నుపయోగించుకొనలేదు. తమకు తోడుపడునదైవశక్తి గలదా యనియైన వారాలోచింపలేదు. కనుకనే వారాశక్తిని తమకు విరుద్ధముగాకూడ జేసికొన్నారు.

తన సంఘశక్తిని కూర్చుకొనకపోవుట, కూర్చుకొనలేకపోవుట హైందవజాతియందున్న గొప్పదోషము. కావుననే పరరాష్ట్రముల సంఘర్షణము కలిగినపుడెల్లనిది హైన్యమును గాంచుచు వచ్చినది. పృథ్వీరాజు మహమ్మదుగోరీతో పోరాడునపుడు తక్కినరాజులు కులాసాగా కాలక్షేపముసేయుచు 'శేష్, పృథ్వీరాజోడినాడులే' యనుకొనుచుండిరి. గోరీ పృథ్వీరాజును ఓడించి తక్కినవారికిగూడ నా పాఠమునే నేర్పించెను. ప్రపంచమున రాజపుత్రులవంటి వీరులుండుట దుర్లభము. వారంత వీరులయ్యు, త్యాగులయ్యు తమవారిని కట్టుదిట్టముచేసికొని తమబలమును పరాసుల యెదుట చూపజాలక పోయిరి.

సంఘశక్తిలేకుండుట, దూరదృష్టి కొఱవడుట, వ్యక్తిత్వప్రాబల్యము ఇవి హిందూజాతిలోని భయంకరదోషములు.

కాన నవీనధర్మమునందు తొలుదొల్త 'సంగఠ

ధ్వంసంబదిధ్వం' అద్భుతమును సృష్టింపగలయును. 'సహానీర్యంకరవావహై' అని మనము ప్రార్థింపగలము. వ్యక్తిగతజీవనమును నిజమగుదారినుండి బయట బడవేయగలయును.

• • •

౧౦ గంటలకు సూపరింటెండెంటు జైలుకువచ్చినాడు. అతనితో జిల్లా డిప్టీకలెక్టరుగూడ నున్నాడు. గంట మ్రోగగనే మేమెల్లరము బయటికి వచ్చి నిలిచితిమి. ఎవరును మాటలాడలేదు.

౧౧ గంటలకు భోజనమువచ్చినది

౧౨ నుండి ౨ గంటలవరకు విశ్రాంతి.

౨ గంటలకు పండిత ఉమాశంకరపాండే 'ప్రేమీ' వచ్చినాడు.

వారు అన్నారు:—'అభివందన్ బాబూ! నేను మీకు వినిపించుటకొక చక్కనిపద్యము తెచ్చితిని.' అనుచు వారు నా మంచముమీద గూర్చుండిరి. నేనుగూడ లేచి కూరుచుంటిని.

ఆ పద్యమిది.

తనదు సవతాలివంతున దనప్రియుండు
అన్యకామిని గవయుట నాలకించి
మగనిగూఱిచి తనుగూర్చి మిగుల వేగులు
నలుక హేళన రాగము లందు నొకట.

'ప్రేమీ' దీనిపై వ్యాఖ్య యారంభింపగనే దేశపాండే వచ్చినాడు. వెనుకనే మోహనలాలు.

స్థలము ఇఱుకగుటచే కంబళిని బైటపఱచి కూరుచుంటిమి. ప్రేమీగారికి దేశపాండేతో నింతవరకు పరిచయములేదు. కనుక నేను దేశపాండేతో 'వీరు నా మిత్రులు పండిత ఉమాశంకరపాండే 'ప్రేమీ' మంచి కవీశ్వరులు. హిందీసాహిత్యమున నుద్దండపండితులు. గంగాగంజినుండి రాజద్రోహనేరమున రెండు సంవత్సరముల శిక్షనొంది వచ్చియున్నారు.' అని, ప్రేమీగారితో నిట్లు చెప్పియున్నాను. 'వీరు బలవంత దామోదర దేశపాండేగారు. సీమయందు ౧౦ సంవత్సరము లున్నారు. ఇంజనీయరు పరీక్ష గెలిచినవారు. ౧౯౧౦ లో నౌకరికి రాజీనామాయిచ్చి క్రిమినల్ లా ప్రకారము ౬ మాసముల శిక్షకు వచ్చినారు.'

నేను దేశపాండేతో :— మేము మిప్పుడొక పద్యవిషయము నాలోచించుచున్నాము. ప్రేమీగారు దానిని వివరించుచున్నారు. అని పద్యము చదివినాను.

ప్రేమీగారు వివరణ మారంభించిరి.

'మానుడు కవిప్రతిభ. ఒకని యిద్దరు భార్యలు. వారు ఒక్కొక్క దినము చొప్పున వంతులు వేసికొన్నారు. ఆనాడు వంతులేనికాంత తనమనస్సున 'నేను నాసవతిది.' అని తలచుచుండగా తన భర్త యారాత్రి మఱియొక కాంతతో గడపినట్లు తెలిసినది. తెలిసి యిదివఱకు శోకసవతితోనే వేగుచుండగా నీ రెండవసవతి యెక్కడదాపురించినది యని దుఃఖించును. క్రొత్తకాంత యింటికి వెళ్ళకున్న తనయింటికి వచ్చును గదా యని కోపము, తనసవతి తనభర్తను లోబఱచుకొనలేక పోయినదిగదా యని దాని తెలివితక్కువను హేళనము, తన వంతువాడిట్లు చేయలేడుగదా యని భర్తయందనురాగము, కాని యిట్లు అలవాటయినచో నేమగునో యని కోపము ఒక్కసారిగ పొందుచున్నది............"

వ్యాఖ్య వినుచుండగనే దేశపాండే మొగ మెఱ్ఱనైనది. ప్రేమీగారు మఱి రెండుమూడుమాటలు దానిని గూర్చి మాటలాడబోవుచుండెను. కాని దేశపాండే యాయన కవకాశమీయనేలేదు.

అతడు మొదలిడినాడు :—"క్షమింపుడు! నేను వృథా మాటలాడను. ఈదేశములో ఛందోనియమముల నెఱిగి, భావకవిత్వముగాని శృంగారముమీదనో ప్రకృతిమీదనో లేక యిట్టి కాల్పనికవిషయము మీదనో పద్యములుగాని వ్రాయువానిని నాయికాభేదములు చక్కగా నెఱిగినవానిని సాహిత్య విశారదుడనుట వింత. సర్వవిధముల దురాచారిణులగు వగలాడుల భావములు, చేష్టలు ఎఱిగిన వానికి సంఘమునం దింత యాదరమెందులకో నాకు తెలియకున్నది. ఆకాశవిమానములు సృష్టించు నింజనీయరును, మారీ క్షయాది రోగములనుండి ప్రజలను సంరక్షించు వైద్యులను, సంఘసేవకులను గౌరవించుట యేలో నాకు తెలియును. కాని దురాచారవతులగు స్త్రీల మనోభావ

ములతో శేరములాడుచుండు వారికేల గౌరవింప కలయునో నేనూహింపలేకున్నాను. శృంగారమును సాహిత్యమున ప్రధానాంగముగ భావించుట దేశమును తప్పుడుత్రోవను పట్టించుట."

"శృంగార రసాస్వాదనము, క్షత్రియ ధర్మపాలనము ఇవి రెండును కలసి మెలసి యుండవు. ఖడ్గము, అలంకారగ్రంథము రెండును నొకచేతనుండబోవు. దేశయువకులు యువతులనైన సేవింపవలయును; యుద్ధభూమినైన సేవింపవలయును. యువకులు దేశసేవ చేయవలయునని ప్రబోధించుచు శృంగారరసకవిత్వమును ప్రచారముచేయుచు దానికేల యున్నతస్థానము నిచ్చుచున్నారో తెలియకున్నది. శృంగారకవితయం దున్న మహత్త్వమేమి? కీటాణువులు మొదలు మనుష్యులవఱకు అందఱియందు నిది యున్నది. గార్దభమును గార్దభిని గాంచి శృంగారరస కవిత్వముల్లగలదు. శృంగారరసము, నాయికాభేదము-అత్యంతనింద్యములు; తిరస్కారార్హములు. విషమువోలె వీనిని విడువవలయును. వీనియందెక్కువ పరిచయమున్న వారిని తిరస్కారదృష్టితో జూడవలయును. అధోగతియందున్న భారతమునుద్ధరించువారిని, జీవనసంగ్రామమున పరరాష్ట్రములతో డీకొనగల భావ, శక్తులను ప్రసాదించు వారిని మన మాదరింపవలయును. పతితజాతికి తలయెత్తి ఆత్మాభిమానముతో మెలంగు మార్గమును జూపువారిని మన మాదరింపవలయును. తమ పరిశ్రమతో, త్యాగముతో, ఆలోచనతో, జీవనముతో దేశవాసులయందు త్యాగము, సద్భావము, ఉన్నతౌదర్యము, కర్తవ్య పరాయణత, ఆత్మార్పణము, దేశసేవాదిభావములను గల్గించు వారిని మన మాదరింపవలయును. తమ సమస్త జీవనమును స్త్రీల నఖశిఖపర్యంతవర్ణనలలో, అభిసారికా మనోభావనాచిత్రణములలో, కామోత్తేజకశబ్దసంగ్రహరచనములలో గడపువారిని ఆదరింపరాదు. వారిని తిరస్కరింపవలయును. దేశ మట్టివారికి ప్రోత్సాహమీయరాదు. హిందీసాహిత్యమునగాని మఱేయే సాహిత్యమునగాని అంగప్రత్యంగవర్ణనములతో స్త్రీ చిత్రముల నెదుట నిల్పగల శృంగారకవీశ్వరులు రెండు వేలమంది యున్నను దేశమునకేమిలాభము? కాముకుల-అనురక్తులసంఖ్య యిప్పుడు వేయియున్నచో నప్పుడు పదివేలగును. వీరివలన ప్రపంచమున కొలది కార్యమే నిర్వాహమగును. పిచ్చివాండ్ర మెజారిటీగల దేశము పిచ్చిదేయగును. భారతవర్షమున కిప్పుడు వీర్యవృద్ధి రోగము లక్కఱలేదు. కామోద్దీపకరసము కూడ నక్కఱలేదు. సాహిత్యమునం దీకవులు, ఆయుర్వేదమున స్తంభనౌషధములమ్ముచు తిరుగుచుండునట్టి వారు. ఆ కవులన్న నాకరోత. వారు నింద్యులు; త్యాజ్యులు.

సాహిత్యప్రచారమునకు, భాష యౌన్నత్యము నొందుటకు శృంగారరస మత్యావశ్యకమని కొంద అందురు. ఇట్లనువారు చరిత్రమును జదువలేదు. సాహిత్యము ఖడ్గముమీద నాధారపడియున్నదిగాని శృంగార రసముమీద గాదు. అరబ్బీలకటారి పదునెక్కి పారసీకుల కంఠములపై దుముకుచున్నప్పుడు అరబ్బీ భాష యరబ్బీ యనిపించుకొన్నది. పారసీకము మూగదైనది, శత్రువుల ఖడ్గము నాపనేరుగని బాహువుగలవాని నాలుక యెంత మధురమైనను లోకమాతని భాషను మూగదిగనే భావించును.

ఇంగ్లీషు సాక్ష్యము గావలయునన్న హిందూస్థానమున పెక్కులున్నవి. సంస్కృతభాషామాధుర్యము, రసము తత్సాహిత్యజ్ఞులే యెఱుగుదురు. పారసీకము దాని కాలిజిలముతోడను బోలదు. కాని పారసీకుల. అఫ్గనుల ఖడ్గములు వాడిగానున్నకాలమున గొప్ప గొప్ప పండితులు సంస్కృతమును వీడి యాభాషా గ్రంథములను జదువుచుండిరి. సోదరా! సాహిత్య ప్రచారము కామినీమణుల కథలు వ్రాయుటతో గాదు. స్వేచ్ఛాచారిణీ మనోభావములను చిత్రించుటచే గాదు. కాక సాహిత్యప్రచారము.........................

"ఇంతలో గణగణగణ గంట మ్రోగినది. తుపాకీ ప్రేలినది. వాకిలి తటాలున తెఱచుకొన్నది. ఇద్దరు ముగ్గురు సిపాయీలు పరుగెత్తుచువచ్చి అరవసాగిరి "పిచ్చిది, పిచ్చిది."

[౩౮ డిసెంబరు 'సరస్వతి' నుండి.]

—పల్లమూడి వేంకట[illegible]న్నము.